

5. Месель-Веселяк В.Я. Підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва / В.Я. Месель-Веселяк // Економіка АПК. – 2009. - № 3. – С. 97-102.

6. Олійник О.В. Методичні підходи визначення беззбиткового обсягу виробництва сільськогосподарської продукції / О.В. Олійник, І.О. Олійник // Економіка АПК. – 2008. - № 2. - С.61-68.

7. Охріменко І.В. Витрати та собівартість сільськогосподарської продукції в регулюванні економічних відносин сільськогосподарських підприємств: монографія / І.В. Охріменко. – К.: ННЦ ІАЕ, 2009. – 360 с.

8. Цал-Цалко Ю.С. Витрати підприємства: навч. посібник. / Ю.С. Цал-Цалко. – К.: ЦУЛ, 2002. - 656 с.

9. Шиян Д.В. Теоретико-методологічні аспекти дії закону спадної віддачі в сільськогосподарському господарстві / Д.В. Шиян // Економіка АПК. – 2009. - №11. - С. 65-70.

10. Костецький Я.І. Статистичний аналіз витрат виробництва і собівартості продукції в аграрному секторі // Я.І. Костецький / Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. Серія: Економічні науки. – 2012. - Випуск 5. Том 2.- С.145-149.

Стаття надійшла: 18.06.2017 р.

Рецензент: д.е.н., доц. Горюхов Д.А.

Рецензент: д.е.н., проф. Онегіна В.М.

(Харківський національний технічний університет сільського господарства ім. П.Василенка)

УДК 336.143.01

JEL Classification: H 61

ЕФЕКТИВНІСТЬ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ: ПОНЯТТЯ ТА ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ

Мельник В.М., д.е.н., професор, Директор НДІ фінансової політики

Університет державної фінансової служби України, м. Ірпінь

Савастєєва О.М., к.е.н., доцент

Одеський національний університет імені І.І.Мечникова

Анотація. Предметом даної статті є бюджетний процес в Україні. Метою статті є розкриття сутності поняття «ефективність бюджетного процесу» та аналіз і угруповання факторів, що впливають на неї. У роботі використано такі методи: абстрактно-логічний – для формулювання наукових положень щодо ефективності бюджетного процесу; логічний – для розробки детермінованої факторної моделі перебігу та ефективності бюджетного процесу. В статті проведено дослідження сукупності сучасних наукових поглядів на поняття ефективності бюджетного процесу. Враховуючи положення теорії ефективності, результати наукових розробок в цій сфері та власних наукових досліджень, а також на основі аналізу та систематизації наукових джерел уточнено формулювання поняття «ефективність бюджетного процесу» та запропоновано його авторське визначення. Шляхом дослідження характеристик поняття «ефект» визначено, що ефективність бюджетного процесу за своєю сутністю є відносним показником. Вона представляє собою розраховане за допомогою комплексної системи взаємопов'язаних показників відношення отриманого економічного та соціального ефекту до обсягу витрачених для його досягнення ресурсів (фінансових, матеріальних, організаційних, людських тощо), що визначається на всіх стадіях здійснення бюджетного процесу. Авторами розроблено детерміновану факторну модель перебігу та ефективності бюджетного процесу. Встановлено, що її вхідними та вихідними параметрами є чинники політичного, правового, інституційного, організаційного, фінансового та ресурсного забезпечення. В рамках представленої детермінованої моделі не всі фактори, що забезпечують здійснення бюджетного процесу та являють собою вхідні параметри, стають факторами його ефективності (вихідними параметрами). Тобто, ефективність бюджетного процесу сягатиме свого найвищого рівня за умови перетворення максимальної кількості вхідних даних моделі на вихідні. Сферою застосування даного дослідження є організація бюджетного процесу на загальнонаціональному та місцевому рівнях.

Ключові слова: ефективність, бюджет, бюджетний процес, детермінована модель, виконання бюджету.

EFFICIENCY OF THE BUDGET PROCESS: CONCEPT AND APPROACHES TO ANALYSIS

Dr. Viktor Melnik, Doc. Hab. in Economics, Professor,
Director of Scientific and Research Institute of Fiscal Policy
University of the State Fiscal Service of Ukraine in Irpin
Oksana Savastieieva, PhD in Economics, Associate Professor
I. Mechnikov Odesa National University

Summary. The subject of this article is the budget process in Ukraine. The purpose of the article is to reveal the essence of the concept of "efficiency of the budget process" and analyze and group the factors that affect it. The following methods are used in the work: Summary-logical - to formulate scientific provisions on the effectiveness of the budget process; Logical - to develop a deterministic factor model of the course and efficiency of the budget process. The article deals with the collection of modern scientific views on the notion of budget process efficiency. Taking into account the provisions of the theory of efficiency, the results of scientific developments in this field and own scientific research, as well as on the basis of analysis and systematization of scientific sources, the wording of the concept of "efficiency of the budget process" has been clarified and his author's definition has been proposed. By studying the characteristics of the concept of "effect" it is determined that the effectiveness of the budget process in its essence is a relative indicator. It represents a system of interrelated indicators of the ratio of the resulting economic and social effect to the amount spent on its achievement of resources (financial, material, organizational, human, etc.), which is determined at all stages of the implementation of the budget process. The authors developed a deterministic factor model of the course and efficiency of the budget process. It is established that its input and output parameters are factors of political, legal, institutional, organizational, financial and resource provision. In the framework of the presented deterministic model, not all factors contributing to the implementation of the budget process and are input parameters become factors of its efficiency (output parameters). That is, the efficiency of the budget process will reach its highest level, provided that the maximum number of input data for the model is converted on the weekend. The scope of this study is to organize the budget process at the national and local levels.

Keywords: efficiency, budget, budget process, deterministic model, budget execution.

Постановка проблеми. Прийняттю виважених управлінських рішень щодо ефективного керування бюджетними ресурсами передують визначення поняття «ефективність бюджетного процесу» та формування науково обґрунтованих підходів до його аналізу. Саме необхідність дослідження сутності та сукупності факторів, що впливають на рівень ефективності бюджетного процесу, визначає актуальність даної статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню теоретичних та практичних питань, пов'язаних з формуванням методичних підходів оцінки ефективності бюджетного процесу, приділяли багато уваги такі вітчизняні вчені, як О. Василюк, В. Геєць, І. Запатріна, Л. Лисяк, І. Лютий, В. Федосов, І. Чугунов, С. Юрій, І. Чуркіна, І. Форкун (в частині дослідження ефективності бюджетних видатків), Т. Бондарук, Н. Апатова, Р. Меджитов (в частині дослідження ефективності місцевих бюджетів).

Невирішені частини загальної проблеми. Однак, незважаючи на достатню кількість проведених досліджень, досі невирішеною залишається ціла низка питань, пов'язаних з формуванням понятійного апарату бюджетної сфери, зокрема ефективності бюджетного процесу, а також виявленням та узагальненням факторів, що її визначають.

Формулювання цілей статті. Головною метою статті є розкриття сутності поняття «ефективність бюджетного процесу» та аналіз і групування факторів, що впливають на неї.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ефект (від лат. effectus— «виконання, дія») представляє собою певний результат, наслідок яких-небудь причин, заходів, дій [1]. Ефект може бути обрахований або представлений у будь-якому вираженні (кількісному, грошовому, соціальному тощо). У різних сферах життя ефект оцінюється різними показниками – сукупним обсягом матеріально-технічного забезпечення (наприклад, тонами, штуками, кубометрами та ін.), показниками якості надання соціальних послуг населенню будь-якої територіальної одиниці держави (наявність лікарень, закладів дошкільної освіти, шкіл, центрів реабілітації окремих категорій громадян тощо). Якщо ж мова йдеться про ефект, результати якого мають вираження у вигляді загального еквівалента (тобто грошей), такий ефект називають економічним.

Економічний ефект (від лат. effectus - виконання, дія та грец. oikonomia — господарський) — показник, що характеризує результативність будь-якого господарсько-

го заходу та має форму різниці між отриманими результатами і витраченими ресурсами. Як правило, у вигляді економічного ефекту виступає прибуток від здійсненої господарської діяльності, показник зростання продуктивності суспільної праці, вартісна оцінка активів, резервів та інші [1].

Виходячи з потреб економічної практики, слід чітко розмежовувати поняття «економічний ефект» і «економічна ефективність».

Сучасна наукова думка визначає «економічний ефект» як результат певних господарських заходів, а «економічну ефективність» — як співвідношення отриманого ефекту та пов'язаних із ним витрат. Економічна ефективність — це один з видів ефективності, який характеризує результативність діяльності цілісних економічних систем, зокрема підприємств, організацій, територіальних громад, держави. Однією з основних особливостей функціонування таких систем є вартісний характер інструментів (видатків, витрат) досягнення цілей (тобто результатів), а в окремих випадках і самих цілей (наприклад, отримання прибутку) [1].

В сучасних наукових працях дослідники дають визначення таким видам ефективності: соціальна, інвестиційна, правова, інноваційна, бюджетна та ін. Слід зазначити, що поняття бюджетної ефективності та ефективності бюджетного процесу ні в якому разі не є тотожними.

Бюджетна ефективність розраховується на основі дослідження складу доходів і витрат і відображає ступінь впливу результатів здійснення певного інвестиційного проекту на обсяг доходів і витрат бюджетів різних рівнів.

Тобто, бюджетна ефективність як показник оцінки інвестиційних проектів застосовується під час вибору пріоритетності їх державного фінансування, а також з метою аналізу вагомих для громади проектів, які не обов'язково мають розглядатися з точки зору комерційного ефекту, а можуть мати значущі результати в плані соціального розвитку громади. Бюджетна ефективність визначається переважно за вимогою державних органів або органів місцевого самоврядування для бюджетів різних рівнів або зведеного бюджету. При цьому норми бюджетного та податкового законодавства служать правовою базою для оцінювання бюджетної ефективності.

Що ж стосується поняття «ефективність бюджетного процесу», то в результаті аналізу наукової літератури виявилось, що уваги до нього дуже обмаль, а поодинокі дослідження та офіційні нормативні документи не дають йому вичерпного однозначного трактування. Сучасна наукова думка зосереджена здебільшого на з'ясуванні факторів, які роблять бюджетний процес ефективним, його здатності задовольнити соціальні потреби, та визначенні політичних, комунікаційних, управлінських і фінансових його аспектів (табл. 1).

Таблиця 1- Наукові погляди на поняття ефективності бюджетного процесу

Автори	Науковий погляд	Рік	Джерело
Клець Л.Є.	Ефективний бюджетний процес відображає здатність законодавчої та виконавчої влади всіх рівнів задовольнити всі потреби населення країни, відповідно до бюджетних запитів.	2007	[2]
Ковальчук С.В. Форкун І.В.	Ефективний бюджетний процес - це далеко більше, ніж підготовка юридичного документу, що асигнує фонди коштів по групах статей. Ефективне складання бюджету є загально визначеним процесом, який має політичний, управлінський, плановий, комунікаційний і фінансовий виміри.	2009	[3]
Баранова В.Г., Дубовик О.Ю., Хомутенко В.П.	Ефективність бюджетного процесу залежить, перш за все, від досконалості організаційних форм, чіткої визначеності їх змісту та складу. Правильно обрана і здійснена послідовність дій обумовлює та забезпечує досконалість, оптимальність і ефективність бюджетного процесу.	2014	[4]

Джерело: складено авторами

В результаті аналізу виявилось також, що ефективність бюджетного процесу розглядається більше в контексті ефективного та раціонального витрачання коштів

бюджетів усіх рівнів [5,6,7,8,9,13]. Однак, цілком погоджуємося з Бугай Т.В., яка вважає, що в умовах обмеженості державних фінансових ресурсів проблема досягнення ефективності бюджетних видатків набуває особливої актуальності, оскільки вони є основою формування фінансового стану держави й забезпечення її стабільності, але ототожнення «ефективності бюджетного процесу» і «ефективності використання бюджетних коштів» є недоречним, адже оцінювання ефективності бюджетного процесу повинно включати не лише процедуру виконання бюджету, а й такі процедури, як бюджетне планування, формування бюджету та контроль. В контексті зазначеного особливої уваги заслуговує твердження, що під ефективністю бюджетного процесу слід розуміти ступінь досягнення встановлених при складанні, розгляді, затвердженні і виконанні основного фінансового плану держави цілей (забезпечення збалансованості доходів і видатків; створення умов макроекономічної стабілізації; гармонізація бюджетної та економічної політики; досягнення реальних обсягів доходів та видатків; перерозподіл ресурсів між бюджетами бюджетної системи і т.д.), що характеризує якість та результативність здійснення бюджетного процесу зі створення державою засад щодо підвищення ролі бюджету як інструменту формування і оптимального розподілу фінансових ресурсів між різними ланками бюджетної системи [10].

Крім того, у вітчизняній науці існують певні напрацювання, присвячені розробці методичних підходів до оцінки ефективності бюджетного процесу. Так, Н. Апатовою та Р. Меджитовою був створений комплекс показників для оцінювання ефективності бюджетного процесу на місцевому рівні. Намагаючись розробити зазначену методику, згадані автори використовували коефіцієнти, що характеризують рівень точності поточних планово-розрахункових обґрунтувань дохідної та видаткової частини бюджетів; коефіцієнт фінансової продуктивності бюджетів; показники економічної ефективності та соціального орієнтування бюджетів, їх збалансованості [11]. Вважаючи, що окремі підходи запропонованої вченими методики можуть бути використані і при оцінюванні ефективності бюджетного процесу на загальнодержавному рівні, Т. В. Бугай була запропонована зведена загальна оцінка ефективності бюджетного процесу. Був використаний метод бальної оцінки, що передбачає встановлення для кожного показника цільового значення, відповідного найвищому рівню ефективності бюджетного процесу. Для проведення оцінки поточного значення показника ефективності безліч можливих значень показника розбито на інтервали, по кожному з яких встановлені свої бали в діапазоні від повної відповідності цільовим значенням до його значної або повної невідповідності [10].

Враховуючи зазначені вище положення теорії ефективності, результати наукових розробок в цій сфері [2,3,10] та власних наукових досліджень, вважаємо за необхідне уточнити формулювання поняття «ефективність бюджетного процесу».

Ефективність бюджетного процесу – це розраховане за допомогою комплексної системи взаємопов'язаних показників відношення отриманого економічного та соціального ефекту до обсягу витрачених для його досягнення ресурсів (фінансових, матеріальних, організаційних, людських тощо), що визначається на всіх стадіях здійснення бюджетного процесу.

В основі дослідження ефективності бюджетного процесу необхідним постає визначення сукупності певних чинників, що впливатимуть на нього – так званих детермінант. Детермінізм (від лат. *Determino* - визначаю) — вчення про об'єктивну закономірність і причинну зумовленість всіх явищ. В основі детермінування лежить положення про існування причинності, тобто про такий зв'язок явищ, за якого одне явище (причина) за певних умов породжує інше (наслідок) [12]. Детерміновані моделі (*deterministic models*) зазвичай використовуються для опису процесів, які не містять істотної випадковості, тобто їх характерною ознакою є те, що при певних конкретних значеннях вхідних змінних на виході моделі можна отримати лише один результат.

Практика показує, що на здійснення бюджетного процесу впливає велика кількість чинників, серед яких найбільш вагомими є: політичні інтереси окремих провладних структур, вимоги, що висувують міжнародні фінансово-кредитні організації, рівень дотримання норм правових актів, наявність достовірної інформаційної бази для здійснення розрахунків бюджетних показників, належне функціонування системи державного фінансового контролю, ступінь компетентності та усвідомлення відповідальності народних депутатів та інше. Спираючись на результати власних досліджень, нами побудовано детерміновану факторну модель бюджетного процесу (рис. 1).

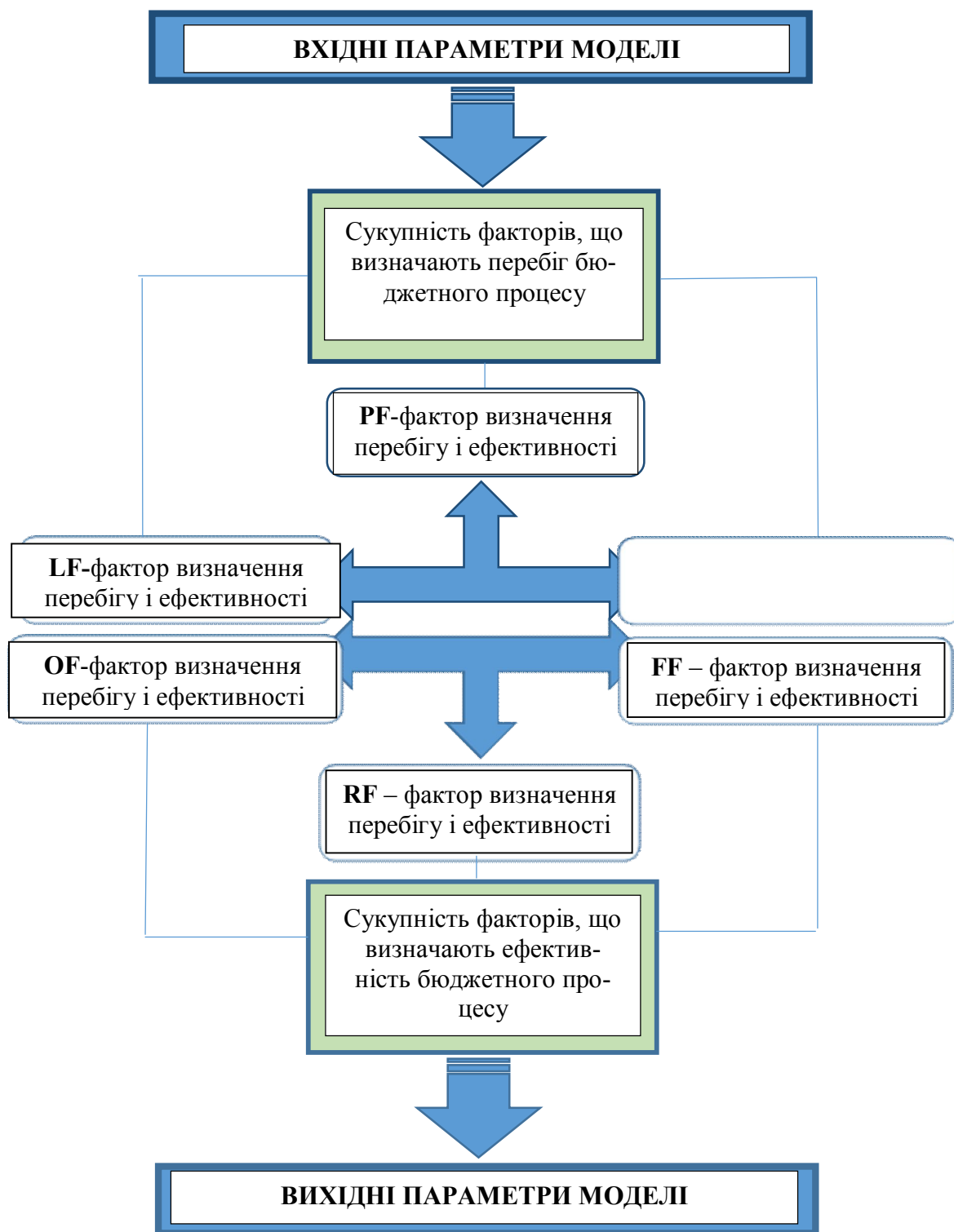

Рисунок 1 - Детермінована факторна модель бюджетного процесу.

При цьому, сукупність факторів, що визначають бюджетний процес, на наш погляд, необхідно згрупувати у певні блоки, кожен з яких є окремим особливим фактором, що забезпечує перебіг, здійснення бюджетного процесу, а також його ефективність:

PF-фактор перебігу і ефективності (від англ. Political factor): адміністративна та регіональна структури державного управління, необхідність дотримання вимог міжнародних фінансово-кредитних інститутів, політична стабільність у суспільстві, забезпечення належного виконання правозахисної, регулюючої та оборонної функцій держави, політичні інтереси владних структур тощо;

LF-фактор перебігу і ефективності (від англ. Law factor): сукупність чинних нормативно-правових документів, підзаконних актів, а також правових традицій, що історично склалися та існують у суспільстві;

IF-фактор перебігу і ефективності (від англ. Institutional factor): наявність, належне функціонування, визначений організаційно-правовий статус сукупності державних органів і служб, яким делеговані повноваження щодо організації та виконання бюджетного процесу, наявність надійного механізму їх взаємодії та уникнення дублювання функцій;

OF-фактор перебігу і ефективності (від англ. Organizational factor): функціонування ефективного механізму організаційного забезпечення здійснення бюджетного процесу, що включатиме неухильне дотримання строків документального узгодження, затвердження та проходження стадій бюджетного процесу, наявність раціональної організаційної структури бюджетних установ та організацій, їх матеріально-технічного оснащення тощо. Крім того, до зазначеного блоку чинників, на наш погляд, необхідно також віднести належний обсяг висококваліфікованих кадрових ресурсів;

FF-фактор перебігу і ефективності (від англ. Financial factor): наявність раціональної та оперативної системи касового виконання бюджетів всіх рівнів за доходами і видатками, принципи функціонування міжбюджетних відносин, затверджений перелік та цільове призначення трансфертів;

RF-фактор перебігу і ефективності (від англ. Resource factor): забезпечення достатнього рівня ресурсного наповнення бюджетів, що має бути досягнутий завдяки належному функціонуванню системи державних органів, на які покладено обов'язок справляння податків та зборів.

При цьому необхідно зазначити, що в рамках представленої детермінованої моделі не всі фактори, що забезпечують здійснення бюджетного процесу та являють собою вхідні параметри, стають факторами його ефективності (вихідними параметрами). Тобто, ефективність бюджетного процесу сягатиме свого найвищого рівня за умови перетворення максимальної кількості вхідних даних моделі на вихідні.

Висновок. Дослідження сучасного стану наукових розробок в бюджетній сфері дозволило дійти висновку, що питання ефективності бюджетного процесу ще не вивчено на достатньому рівні. Ефективність бюджетного процесу необхідно розглядати як поняття, яке відображає відношення досягнутих цілей до понесених витрат, що є показником результативності діяльності цілісних економічних систем. Тому, для уникнення змістовної неоднозначності, під ефективністю бюджетного процесу розуміємо розраховане за допомогою комплексної системи взаємопов'язаних показників відношення отриманого економічного та соціального ефекту до обсягу витрачених для його досягнення ресурсів (фінансових, матеріальних, організаційних, людських тощо), що визначається на всіх стадіях здійснення бюджетного процесу.

Ефективність бюджетного процесу може бути представлена за допомогою детермінованої факторної моделі, що демонструє сукупність визначених факторів перебігу бюджетного процесу, які за певних обставин водночас є факторами його ефективності.

Перелік посилань:

1. Мочерний С.В., *Основи економічних знань* / С.В. Мочерний. - К: Академія, 2000. - 303 с.
2. Клець Л.Є. *Бюджетний менеджмент. Навчальний посібник* / Л.Є. Клець. - К.: Центр учбової літератури, 2007. - 640 с.
3. *Фінанси : навч. посіб.* / С. В. Ковальчук, І. В. Форкун. - Л. : Новий Світ-2000, 2009. - 567 с.
4. *Бюджетна система: Навчальний посібник* / [Баранова В.Г., Дубовик О.Ю., Хомутенко В.П. та ін.] за заг. ред. В.П. Хомутенко. - Одеса: Видавництво Бартенєва, 2014. - 392 с.
5. Опря А.Т. *Фінансове право: Навчальний посібник* / А.Т. Опря. - Київ: Центр навчальної літератури, 2004. - 248 с.
6. Радіонов Ю.Д. *Проблема ефективності використання бюджетних коштів* / Ю. Д. Радіонов // *Фінанси України*. - 2011. - № 5. - С. 47-55. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Fu_2011_5_7
7. Лисяк Л. *Напрями підвищення ефективності використання коштів місцевих бюджетів України* / Л. Лисяк, К. Роменська // *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. - 2014. - Вип. 3. - С. 100-105. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Ekon_2014_3_21
8. Пономаренко Є.Б. *Реформування організації та реалізації бюджетного процесу: основні напрями, проблеми та шляхи їх вирішення* / Є. Б. Пономаренко, Н. А. Вакарюк // *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія : Економічні науки*. - 2015. - № 4. - С. 185-191. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vzhdtu_econ_2015_4_25

9. Гордєєва Т.А. Імплементація аудиту ефективності використання бюджетних коштів у практиці державного фінансового контролю / Т.А. Гордєєва, О.В. Петришина // Вісник Хмельницького національного університету. – 2015. – Вип. 3(3). – с. 32-34.

10. Бугай Т. В. Методичні підходи до оцінки ефективності бюджетного процесу в Україні [Текст] / Т. В. Бугай // Ефективна економіка. – 2015. – № 9.

11. Апатова Н. В. Оцінка ефективності місцевих бюджетів / Н. В. Апатова, Р. Ш. Меджитова // Економіка Крима. – 2010. – № 4 (33). –С. 104–107.

12. Ермолович Л.Л. Аналіз господарської діяльності підприємства: Учеб. посібник / під ред. Л.Л. Ермолович - Мн.: Інтерпрессервіс; Екоперспектіва, 2001. - 576 с.

13. Кужелєв М. О. Особливості формування державної фінансової політики в умовах європейської інтеграції України / М.О. Кужелєв, М.О. Житар // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України: електронне наукове видання [Електронний ресурс] / Національний університет державної податкової служби України. – 2015. - № 2. – С. 154-163.

Стаття надійшла: 22.06.2017 р.

Рецензент: д.е.н., проф. Дмитрієв І.А.

Рецензент: д.е.н., доц. Горовий Д.А.

УДК: 378 +364

JEL Classification: A 22

ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ ІНКЛЮЗИВНОЇ ОСВІТИ У ВІТЧИЗНЯНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ

Панченко А.В., к.е.н., доцент

Герєга Я.Т., магістр

Національний університет «Львівська Політехніка»

Анотація. Молодь з інвалідністю потребують соціального захисту і створення таких умов життя, щоб успішно інтегруватися у суспільстві. Навчання та подальше їх працевлаштування є ключовою можливістю їх адаптації та самореалізації. Предметом дослідження є існуюча модель навчання молоді з інвалідністю у вищих навчальних закладах України. В результаті досліджень виявлено, що в Україні є ґрунтовна законодавча база, яка забезпечує молоді з інвалідністю можливість навчатися та працювати на рівних умовах у суспільстві, проте ці гарантії не виконуються, через низку економічних та соціальних причин. В нашій державі нині активно розвивається інклюзія у дошкільних та шкільних закладах. Проте на початковому етапі становлення інклюзивна освіта у вищій школі, що спричинено складністю адаптації різнопланових спеціальностей до індивідуальних потреб молоді з інвалідністю. Метою роботи є визначення перших етапів, які повинні здійснити вищі навчальні заклади України для забезпечення реалізації права на навчання молоді з інвалідністю. Для проведення дослідження використовувались методи спостереження – аналіз та вивчення наукових публікацій та чинного законодавства України, для визначення поняття інклюзії, вимірювання - аналіз чисельності дітей-інвалідів, що навчаються у закладах освіти різних рівнів, систематизація та узагальнення – розроблення узагальненої класифікації, яка допоможе конкретніше розуміти проблему певної категорії інвалідності та визначити напрями вирішення цієї проблеми. Наведені пропозиції сприятимуть становленню інклюзивної освіти в університетах.

Ключові слова: інклюзія, молоді з інвалідністю, інклюзивна освіта, університет, суспільство, професії, навчальне середовище.

CHARACTERISTIC FEATURES OF INCLUSIVE EDUCATION IN DOMESTIC UNIVERSITIES

Anna Panchenko, PhD in Economics, Associate Professor

Yana Hereha

Lviv Polytechnic National University

Summary. Youth with invalidity need social protection and the creation of living conditions in order to successfully integrate into society. Learning and further employment is a main opportunity for their adaptation and self-realization. The subject of the research is the existing model of training of youth with invalidity in higher educational institutions of Ukraine. As a result of the research, it was revealed that Ukraine has a thorough legislative base that provides youth with invalidity with an opportunity to study and work on an equal conditions in society, but these guarantees are fall for a few of economic and social reasons. Inclusion in preschool and school set-